

Foto: Sven Oredson / Bildhuset.

Från redaktionen

I den politiska och ekonomiska debatten har »välfärdsstatens kris» blivit ett allt oftare återkommande tema. De goda tiderna är förbi, får vi veta. Klassklyftorna ökar i Sverige – medan ett fåtal har haft en hög löneutveckling under 80-talet, har stora grupper drabbats av reallönesänkningar. Boendemönstret kännetecknas av ökad segregering – höginkomsttagarna bor i stadskärnorna, arbetarklassen trängs ut i förorterna. Det statsbärande socialdemokratiska partiet framställer som sin uppgift att »rädda välfärden».

Att kvinnor och män har lika del i (eller lider lika stor brist på) »välfärden» förutsätts i debatten. Då och då sipprar information igenom som motsäger detta: någon påtalar att av de lågavlönade är faktiskt majoriteten kvinnor, plötsligt kommer en rapport om att löneskillnaderna mellan könen ökar. Men dessa spridda fakta förmår inte förändra ramarna för diskussionen – bilden av en könsneutral stat, befolkad av könsneutrala medborgare, är kompakt.

KVT fick ett brev från Ann Kristin Carlström, Kvinnofolkhögskolan i Göteborg. Hon påtalar tystnaden i den politiska debatten om kvinnors villkor. Sammanställ den forskning som finns! uppmanar hon.

Och det har vi gjort – resultatet håller du i din hand – temanumret *Välfärd och ofärd*.

*

Maud Landby Eduards inleder numret med att ställa den grundläggande frågan hur en feministisk forskning om välfärd bör se ut. Begreppet välfärd måste vara normativt, hävdar hon, och utgå från en feministisk vision om det goda livet. I ett sådant välfärdsbegrepp är kvinnors reella makt och politiska deltagande en viktig komponent. Forskningen bör kritiskt och normativt granska välfärdstaten och dess politik. Här är den övergripande frågan: i vilken utsträckning bidrar välfärdstaten till att upprätthålla – eller bryta ner – ordningen mellan könen?

Denna fråga har givits motstridiga svar i de statsvetenskapliga kvinnoforskningen, visar Birte Siim. Å ena sidan har kvinnoforskare betraktat den moderna välfärdstaten som en i huvudsak patriarkal institution, vilken reproducerat könsmaktsystemet i ny form. Å andra sidan har det framhållits att kvinnor givits nya sociala och politiska rättigheter i de skandinaviska välfärdstaterna. De skilda tolkningarna har fokuserat olika aspekter av kvinnors relation till staten, menar Siim. Själv argumenterar hon för att kvinnors politiska praktiker måste integreras i analysen och därmed måste diskussionen om välfärden också gälla frågor om fred, miljö och global rättvisa.

Evy Gunnarsson undersöker om begreppet »feminisering av fattigdomen», som lanserats av amerikanska forskare, är giltigt även för Sverige. Hon visar att det i det sena åttiotalet är de mycket unga kvinnorna som ökat bland socialbidragstagarna. Gunnarsson är dock kritisk till tesen om feminiseringen av fattigdomen. Den döljer, menar hon, det faktum att kvinnor *alltid* varit ekonomiskt utsatta – ett förhållande som följt med in i den moderna välfärdstaten. I intervjuer med kvinnliga socialbidragstagare låter författaren dessa ge sin syn på vad det vill säga att vara fattig i dagens Sverige.

Familjepolitiken är ett område där välfärds- och jämställdhetspolitik gjort gemensam sak. Gertrud Åström analyserar i sin artikel vilken ideologi som ligger bakom utformningen av föräldraförsäkring respektive vårdnadsbidrag. Välfärdssamhället har gått från att fokusera på *kvinnan som mor*, i systemet med moderskapspenning, till *löntagaren som förälder*, genom föräldraförsäkringen, där även pappan blir formell förälder och försäkringen knyts till lönearbetet. »Löntagaren som förälder» är dock endast en ideologisk konstruktion, eftersom »föräldern» till 90 procent fortfarande är lika med modern. Åström hävdar att dessa resultat inte är paradoxala, utan finns inbyggda i reformens konstruktion. Som jämställdhetsreform betraktat har föräldraförsäkringen överlåtit ansvaret att skapa jämställdhet på den enskilda kvinnan.

Åström konstaterar att föräldraförsäkring-

en visserligen drar in det obetalda omsorgsarbetet i den betalda sfären, men att det är lönearbetet som meriterar omsorgsarbetet till att bli betalt. Johanna Esseveld och Karen Davies framhäver, i temanumrets avslutande artikel, att alltsedan den svenska välfärdstaten började ta form på 30-talet, har den präglats av en åtskillnad mellan avlönat, produktivt (manligt) arbete och oavlönat, reproduktivt (kvinnt) arbete. Eftersom välfärdsreformerna knutits till lönearbetet, finns en ojämlikhet mellan könen inbyggd i välfärdssystemet. För att få maximal del i välfärden bör en individ arbeta heltid, under minst några decennier. Många kvinnor rör sig inom vad författarna kallar ett *grått fält* av deltidsarbeten, arbetslöshet och tillfälliga arbeten. Esseveld/Davies analyserar i artikeln speciellt den tidsbegränsade anställningsformen, som inom alla yrkesområden är vanligare bland kvinnor och särskilt används i den offentliga sektorn. Staten, som kanaliserar välfärd till medborgarna via den offentliga sektorn, gynnar således själv en anställningsform som upprätthåller kvinnors underordnade ställning på arbetsmarknaden.

*

I nästa nummer av *KVT*, som utkommer i slutet av september, presenterar vi nordiska och internationella bidrag till den feministiska filosofin. Förslag på kommande temanummer, artiklar och rapporter om forskning som pågår, mottages med glädje. Därmed önskar vi läsarna en vilsam, inspirerande sommar!